

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

(Αποσπάσματα)

"Ο βρεγμένος τη βροχή δεν τη φοβάται"

Λαϊκή ρήση

Δεν έλειπαν τα χρήματα, η μόρφωση, η γοητεία, τα αξιώματα, η ευφυΐα, η εμπειρία, η υποστήριξη, η εκφραστική πειστικότητα. Όμως, αυτά δεν αποδείχτηκαν τόσο αποτελεσματικά, όπως το φανταζόμαστε με αφαίρεση της πραγματικότητας. Αντιθέτως, σε ισάριθμες περιπτώσεις επιτάχυναν την καταστροφή και προκάλεσαν την κακή τύχη, ενώ θα έπρεπε αυτές οι περιπτώσεις να είναι οι ελάχιστες εξαιρέσεις. **Δεν εξασφάλισαν** τη μακροζωία, την ευτυχία, την ισορροπία και το καλό όνομα. Ήρωες, διάσημα πρότυπα και επιτυχημένοι «καταρρέουν» εύκολα με γελοίο ή τραγικό τρόπο σαν κοινοί άνθρωποι. Αργοσβήνουν από μία αρρώστια, φυλακίζονται, πεθαίνουν νέοι από τα ναρκωτικά, από καταχρήσεις και υπερβολές στον τρόπο ζωής τους, διαψεύδονται από τα έργα τους, σημαδεύονται από μειονεκτήματα, εκμεταλλεύονται την αναγνώριση της επιτυχίας τους και προσποιούνται τους προσφέροντες με ανιδιοτέλεια. Το κοινό γνώρισμά τους ήταν η τυφλή αποδοχή των δεδομένων, **η μεροληψία, η επιπόλαιη βεβαιότητα και η μεγαλομανία** που ξεπηδάει με πολλές μορφές από τα πρώτα.

Ο εγωκεντρισμός με την παράνοια και την επιπολαιότητά του, ο αισθησιοκρατικός (ή υλιστικός) τρόπος ζωής με τις **εξωτερικές και σχετικές αξίες** αναπαράγει τις αιτίες του. Τροφοδοτεί την ίδια εγωκεντρική λογική και συμπεριφορά στους άλλους, οδηγεί στο αποπροσανατολισμό και πιο έμμεσα στην κοινωνική αδικία, στη δυστυχία και σε εξάρτηση από την τύχη. Παρενέργειές του θα βρούμε από τον τρόπο που κινούμαστε και μιλάμε έως την εργασία, που επιλέγουμε για να επιβιώσουμε και στη συνέπειά μας σε όλους τους χώρους και τις σχέσεις μας. Αυτά τα οποία συμβαίνουν στην καθημερινή ζωή ανάμεσα στα ξεχωριστά άτομα, αυτά τα ίδια συμβαίνουν αναγκαία όταν τα άτομα συνενωθούν, συνεργαστούν και δραστηριοποιηθούν από μία κοινωνική θέση. Η αλήτικη συμπεριφορά, η

εξαπάτηση, η εκμετάλλευση, η μεροληψία, η καταπίεση, η φιλοδοξία στα οποία ρέπουν τα αισθησιοκρατικά άτομα στην καθημερινή ζωή τους, επηρεάζουν περισσότερους ανθρώπους, με πιο ακραίους τρόπους και λιγότερα όρια, όταν αυτά τα άτομα δραστηριοποιηθούν μαζί με άλλα και όταν βρουν λιγότερες δυσκολίες.

Σε πολλούς θα ακούγεται ξεπερασμένο, σκοταδιστικό και θρησκώληπτο να αποκαλούμε κάποιον αισθησιοκράτη. Φανταζόμαστε τις ακρότητες και τις φανατικές απόψεις των αμαθών του παρελθόντος. Εκεί που υπάρχει καπνός υπάρχει και φωτιά, όπως λέει μια λαϊκή ρήση. Δεν οδηγήθηκαν τυχαία και αβάσιμα τότε στις θεοκρατικές αντιλήψεις και στον αυτοπεριορισμό της αισθησιοκρατικής και υλιστικής συμπεριφοράς.

Η Ηθική αποσκοπεί να προσανατολίσει εσωτερικά το άτομο και μόνο έτσι μπορεί να φέρει έξω στην κοινωνική ζωή, τα αποτελέσματα που επιδιώκονται έμμεσα με πολιτική, οικονομική και κοινωνική δράση. Ο εσωτερικός προσανατολισμός και ο αυτοπεριορισμός της επιπόλαιης αισθησιοκρατικής δραστηριότητας μας ανυψώνουν πραγματικά, ανεξάρτητα από τον τόπο και το χρόνο της τυχαίας εμπειρίας μας. Χωρίς αυτόν τον προσανατολισμό, ο άνθρωπος παραμένει ένα ζώο με πιο αναπτυγμένη μνήμη, ένας τυχαίος περαστικός, με αυταπάτες για τη ζωή του και τα πράγματα και ένας τροφοδότης της αδικίας και της δυστυχίας. **Η Ηθική** είναι διαχρονικά συνυφασμένη με την αμεροληψία, την ειλικρίνεια, την αυτοσυγκράτηση, τη γνώση, με το δίκαιο και με την ανεκτικότητα.

Όλα γύρω μας μπορούν ν' αλλάξουν, να γίνουν αντίθετα απ' όσα είχαμε συνηθίσει και βασιστεί. Από τις εποχές του έτους και την τροχιά του πλανήτη και πολύ πιο εύκολα η κοινωνική πραγματικότητα και η προσωπική ζωή. Οι εσωτερικές αρχές για να ζήσεις είναι αναγκαίες για όλες τις πραγματικότητες και τις εμπειρίες. Όπως και να γίνει η πραγματικότητα γύρω σου, όπου και να βρεθείς δεν θα πάψεις να χρησιμοποιείς τη διάνοιά σου, να χρειάζεσαι την αλήθεια, τη βεβαιότητα, τη γνώση και θα ήθελες ν' αναγνωρίζεις τους αξιόπιστους συνανθρώπους και να προδιαγράψεις την καλή τύχη σου.

Για να μην παρεξηγηθεί η έννοια και ο σκοπός μίας τέτοιας Ηθικής (με εσωτερικό προσανατολισμό και στοχαστικό τρόπο ζωής), βασικά πρέπει να καταλάβουμε πως η ανθρώπινη συμπεριφορά και οι σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους δεν δημιουργούνται χωρίς άγνοια, πλάνη, παραλογισμό, αδικία, μεροληψία και εγωκεντρισμό. Αντιθέτως, ότι πολλές κοινωνικές δραστηριότητες, συνεργασίες, συνενώσεις, φιλίες κλπ. δημιουργούνται και τροφοδοτούνται μαζί με εκείνα.

Επίφοβο και δύσκολο να κυβερνηθεί ένα σαπιοκάραβο στη θαλασσοταραχή. Τι κράτος θα προκύψει, με ποια αποτελεσματικότητα, με ποια πολιτική και με ποιους στόχους, όταν οι υπήκοοί του υποσκάπτουν τα θεμέλια του; Δεν έχουν να αντιμετωπίσουν μόνο τα διαφορετικά τους συμφέροντα, τις δυσκολίες του συμβιβασμού και της συνεννόησης, έχουν και τον **αόρατο εχθρό**, ο οποίος βρίσκεται μέσα τους και προκαλεί με κάθε ευκαιρία τις βάρβαρες, απάνθρωπες, απαξιωτικές, άδικες, αποθαρρυντικές και ζημιογόνες πράξεις τους.

Οι πολιτικές και κοινωνιολογικές απόψεις έχουν το πλεονέκτημα να διαμορφώνονται και να οδηγούνε γρήγορα σε πράξη και σε ευρύτερες συνέπειες, χωρίς την αμφίβολη χρονοτριβή γύρω από τα ευρύτερα φιλοσοφικά ζητήματα. Αυτό **το πλεονέκτημα είναι συγχρόνως το μειονέκτημά τους**. Διότι, χωρίς τη γνώση των προϋποθέσεων και χωρίς μία πολύπλευρη θεώρηση των πραγμάτων και της ανθρώπινης φύσης, οι απόψεις αυτές μένουν αβάσιμες και υπερβολικές. Λ.χ. πως μπορούμε να περιγράψουμε και να αιτιολογούμε κοινωνικά φαινόμενα χρησιμοποιώντας μόνο οικονομικούς όρους και σχέσεις, όπως πολλές φορές έχουμε ακούσει; Οι

οικονομικοί όροι αναφέρονται σε κάποια πραγματικότητα και μπορούν κατά ένα μεγάλο μέρος να την αποδίδουν σωστά. Αυτό, όμως, σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι αρκετό και δεν γίνεται επιτυχώς. Υπάρχουν και άλλα συνηθισμένα φαινόμενα και σχέσεις (π.χ. θρησκευτικά δόγματα) από τα οποία επηρεάζονται, δημιουργούνται ή ανατρέπονται οικονομικές σχέσεις. Επιπλέον, ένα πλήθος άλλων ομαδικών εκδηλώσεων και άλλων φαινομένων επίσης επηρεάζουν, δημιουργούν ή ανατρέπουν τα ίδια κοινωνικά φαινόμενα, που εμείς τα εξηγήσαμε με πολιτικούς και οικονομικούς όρους. Κυριολεκτικά, αυτές οι μονόπλευρες απόψεις μέσα από την εμπειρία μένουν αβάσιμες και φαντασιακές όσο παραμένουν άλυτα ορισμένα φιλοσοφικά προβλήματα, τα οποία αφορούν ευρύτερα την ανθρώπινη ζωή και τον προορισμό της.

Τι νόημα έχουν οι αριθμοί, η οικονομική ανάπτυξη, το μεγάλο εισόδημα, ο υλικός πλούτος, όταν ο φίλος σε προδίδει, το παιδί σου πέφτει θύμα εμπόρων ναρκωτικών και ανώμαλων, ο γείτονας απειλεί τη ζωή σου, το ταξίδι αναψυχής γίνεται τραγωδία, ο περίπατος περιπέτεια, όταν δημιουργούμε περισσότερη έχθρα, οι συνεργάτες είναι αναξιόπιστοι, όταν η απληστία μεγαλώνει και η αλητεία εξαπλώνεται, όταν τα πράγματα που είχαν προβληθεί σαν τα τελειότερα αποδεικνύονται στην πορεία το ίδιο ανεπαρκή, απρόβλεπτα ζημιογόνα, όταν η τροφή και το νερό σε δηλητηριάζουν, όταν οι πολιτικές και οι θρησκευτικές διαφορές προκαλούν συγκρούσεις, όταν το κράτος αδυνατεί να ανταπεξέλθει και να επιτύχει την ισορροπία και την κοινωνική ευημερία. Χρειάζεται να σκεφτούμε σοβαρά το **ρόλο του ηθικού προσανατολισμού (στη ζωή των πολιτών) για την οικονομία μιας χώρας** και για την οικονομική ανάπτυξη και να ξεπεράσουμε μία από τις τελευταίες μεγάλες προκαταλήψεις, που ξεκινούν από την απερίσκεπτη αντίληψη των διαχωριστικών ορίων στις επιστήμες. Να σταματήσουμε να θεωρούμε ρεαλισμό, την επιπόλαιη αντίληψη των πραγμάτων και την υπερεκτίμηση των ικανοτήτων μας.

Αν είσαι από εκείνους που πιστεύουν, ότι όλος αυτός ο ξεπεσμός, η διαφθορά, ο παραλογισμός, η αναξιοπιστία, η βίαιη συμπεριφορά κορυφώθηκαν τώρα τελευταία, είσαι γελασμένος. Ίσως τώρα έτυχε να σε αγγίξουν. Διάβασε λιγάκι ιστορία και προσπάθησε να εισέλθεις στο εσωτερικό των παλαιότερων για να δεις πώς στοχάζονταν και τι

επιθυμούσαν. Θα αναρωτηθείς, πώς μπορούσε να είναι καλύτερη η κοινωνία, αν στο παρελθόν οι άνθρωποι δεν ήταν πιο λογικοί.

Για να βλέπουμε τα πράγματα χωρίς προκατάληψη και αβάσιμες θεωρίες, θα πρέπει πρώτα πριν μιλήσουμε για την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα και τις εξελίξεις του παρελθόντος να μη ξεχνάμε την πιο άμεση εμπειρία μας από το εδώ και τώρα που βρισκόμαστε. **Η γνώση για το παρόν βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση για το παρελθόν**, όπως και αντιστρόφως. Υπάρχουν πολλά στοιχεία στους ανθρώπους και στις δραστηριότητές τους, τα οποία δεν έχουν αλλάξει μέσα στο πέρασμα του χρόνου. Κοινά στοιχεία στη βιολογική, στη ψυχολογική, στη διανοητική ύπαρξή τους και στη συμπεριφορά τους, αλλά και στοιχεία επαναλαμβανόμενα. Οι άνθρωποι οι οποίοι προηγήθηκαν ως την αρχαιότητα δεν ζούσαν με περισσότερη γνώση και εμπειρία, δεν ήταν πιο αλάνθαστοι, δεν είχαν περισσότερη ή λιγότερη φαντασία και φιλοδοξία, δεν συμφωνούσαν περισσότερο μεταξύ τους, δεν είχαν να κάνουν λιγότερες προσπάθειες για να επιβιώσουν, δεν είχαν λιγότερες περιουσιακές ανισότητες... δεν επιδίωκαν λιγότερο τα συμφέροντά τους.

Η γλωσσική περιγραφή και αναφορά σε γεγονότα και έργα του παρελθόντος μέσα σε λίγη ώρα διαφέρει σημαντικά από την πραγματικότητα με τις ασύλληπτες λεπτομέρειες, τις οποίες βιώνουν οι άνθρωποι στη διάρκεια της ζωής τους και που εμπεριέχονται στα κοινωνικά γεγονότα με τις εξελίξεις τους. Η παραμορφωμένη άποψή μας με τις ελλείψεις της δεν πρέπει να μας δημιουργεί πίστη (δηλ. επιπόλαια, αστόχαστη βεβαιότητα) σε φανταστικές προσεγγίσεις των ελλειπών ιστορικών δεδομένων. Τα οποία διδαχθήκαμε εμμέσως, με συνέπεια να εξιδανικεύουμε ή να αμαυρώνουμε εποχές, τόπους, κοινωνίες και πρόσωπα.

"Εν πάση περιπτώσει, επειδή οι άνθρωποι είναι καταδικασμένοι να αντιπαλαίουν διαρκώς εναντίον των φυσικών ατελειών, που τους συγκροτούν, των διαφόρων αντιθέσεων που παρουσιάζει ο κοινωνικός βίος των και των ανεξηγήτων εκδηλώσεων, ή των ανεξερευνητών μυστηρίων της φύσεως, που μας περιβάλλει, αλλά και κατά των παρορμήσεων, ή των αντιθέσεων της ίδιας των φύσεως, του εαυτού των, προσπαθούν και αγωνίζονται, αφ' ενός μεν να ερμηνεύσουν τα γύρω των συμβαίνοντα και αφ' ετέρου να δημιουργήσουν εντός της κοινωνίας που ζούν κάτι καλύτερο δια τον εαυτόν των. Ζουν, σκέπτονται, κινούνται και δρουν με την βásiμον κατ' αυτούς ελπίδα, την οποία ενισχύουν δυστυχώς ωρισμένοι εκτραπέντες φιλόσοφοι και επιστήμονες, ότι κάποτε θα πραγματοποιήσουν την αιωνίαν αυτήν επιδίωξή των. Η ιστορία της ανθρωπότητας τουλάχιστον αυτό αποδεικνύει. Διότι από την εποχήν του Προμηθέως..."

Ιωάννης Δ. Πασσάς

Άποψη ενός καλά ενημερωμένου και με τεράστια εγκυκλοπαιδική γνώση Έλληνα διανοούμενου, παρά το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που εξέφραζε για τον Ελληνισμό, το Χριστιανισμό και τα πολιτικά γεγονότα, του Ιωάννη Δ. Πασσά. Το απόσπασμα είναι από το εγκυκλοπαιδικό βιβλίο του με τον τολμηρό τίτλο "ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ" (σ148, γραμμένο πολυτονικά).

Μη βιαστείς να ξεσπάσεις έξω σου και να θεωρήσεις υπαίτιο κάτι άλλο για την κακοτυχία και τα δυσεπίλυτα προβλήματά σου! Θυμήσου **τα λάθη, τις ασυνέπειες, την αδιαφορία, τη μεροληψία και την κατάχρηση** που διέπραξες, χωρίς ποτέ να καταδικαστείς ή να δώσεις εξηγήσεις. Προσπάθησε να θυμηθείς τι έλεγες και τι πίστευες τότε που αισθανόσουν ασφαλής και ευνοημένος και πως συμπεριφερόσουν και με ποια κίνητρα. Θυμήσου όταν παρίστανες τον ήρωα, τον νταή, τον/την περιζήτητο/η, όταν γελούσες με κάποιους άλλους, όταν έδινες εντολές χωρίς κατανόηση και σεβασμό, όταν αποθάρρυνες τα όνειρα κάποιων άλλων, όταν "σέρβιρες" μία διαστρεβλωμένη εικόνα για τον εαυτό σου, όταν αισθανόσουν πολύ άνετος με τις συνεργασίες και με τις φιλίες σου. Θυμήσου και τις φωνές που σου άνοιγαν τα μάτια για να δεις και τα μηνύματα της ζωής που δεν τα λάμβανες σοβαρά. Θυμήσου όταν ήσουν βέβαιος 100%, ότι τα χρήματα που εισέπραττες και τα όποια κέρδη των επενδύσεων και των δραστηριοτήτων σου, ισοδυναμούν με κέρδος και σε καμία περίπτωση με χάσιμο χρήματος ή κάποιας άλλης δυνατότητας.

Εσύ μπορεί να ξέχασες ή να μην τα βρίσκεις ιδιαίτερα κακά. Δεν ήσουν δολοφόνος και σε πολλές περιπτώσεις ίσως να βοήθησες κάποιους. Εσύ ξέχασες και μαζί νομίζεις ότι γνωρίζεις καλά τα πράγματα. Τώρα παρουσιάζεσαι σαν ανεύθυνος και σαν αυστηρός κριτής και σαν διδάσκαλος και εκφράζεις τη δυσαρέσκειά σου για τα μεγάλα προβλήματα και για την αδικία που εμποδίζει την ειρήνη και την καθημερινή ζωή μας. Η φύση χωρίς να θυμάται συμμετέχει αδιάλειπτα και προετοιμάζει τις εξελίξεις για την κάθε περίπτωση... όταν εσύ ήσουν με την εντύπωση, ότι στην κοινωνία οι άνθρωποι συναντιούνται τυχαία και καθορίζουν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

"Η εμπειρία μου ως ψυχαναλυτή επιβεβαίωσε την πεποίθησή μου, ότι τα προβλήματα της ηθικής δεν μπορούν να παραλειφθούν από τη μελέτη της προσωπικότητας, είτε θεωρητικά είτε θεραπευτικά. Οι κρίσεις αξιών που κάνουμε καθορίζουν τις ενέργειές μας και η ψυχική μας υγεία και η ευτυχία βασίζονται στην εγκυρότητά τους".

Έριχ Φρομ

(από τον πρόλογο του βιβλίου "Ο άνθρωπος για τον εαυτό του")

Μεταξύ σοβαρού και αστείου !

> Χιλιάδες νεκροί από ένα ατύχημα ή από μία θεομηνία. Αυτό δεν αλλάζει. Ο μοναδικός που επέζησε μας δίνει ελπίδα και ψυχική δύναμη να ξεχάσουμε τους χιλιάδες νεκρούς. Εάν λυπηθείς για τους δύστυχους χιλιάδες φορές ή χιλιάδες ώρες περισσότερο απ' όσο θα χαρείς για τον επιζώντα, τότε μάλλον δεν είσαι καλά. Εξάλλου... η ζωή είτε μία είτε πολλές είναι πάντα ζωή.

> Ο διπλανός σου σε προκαλεί βρίζοντας για να μετακινήσεις το αυτοκίνητό σου σε άλλη θέση. Μείνε...αδιάφορος και υπέκυψε στην επιθυμία του, διότι αυτός είναι τρελός. Διαφορετικά εσύ θα είσαι πιο τρελός !

> Ο γείτονας ρυπαίνει το περιβάλλον σου με σκουπίδια και καπνό. Διάθεσε χρόνο και τρέξε για να βρεις το δίκιο σου, αλλά να είσαι πάντα συγκρατημένος για να μη το χάσεις !

> Υποφέρεις από χρόνιες παθήσεις, που σου κάνουν δύσκολη τη ζωή. Να είσαι με καλή διάθεση και αισιόδοξος, διότι δεν μπορείς να κάνεις αλλιώς. Πρέπει να μάθεις να ζεις με το πρόβλημα σαν να μην υπήρχε !

> "Τρέχουν" τα έξοδα και δεν τα φτάνεις. Δυσκολεύεσαι να ζήσεις με αξιοπρέπεια και να πληρώσεις για τα απαραίτητα. Ψυχραιμία και αισιοδοξία. Εάν στεναχωριέσαι και αγωνιάς δεν θα καταφέρεις τίποτα και θα είσαι ψυχικά άρρωστος. Να κάνεις υπομονή και σίγουρα... όλα θα πάνε καλά, μην αμφιβάλεις !

> Οι άνθρωποι που αγαπάς αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα και βρίσκεσαι σε αδυναμία να βοηθήσεις. Μην αγαπάς ... διότι η εμπειρία δείχνει πως η αγάπη προκαλεί ψυχολογικά προβλήματα !

> Αντιλαμβάνεσαι την εξαπάτηση και την κατάχρηση εξουσίας. Προσπέρνα αδιάφορα, για να μην χάσεις το χρόνο, την εξυπηρέτηση και μόνιμα την ηρεμία σου. Εσύ δεν μπορείς να τα βάλεις με τους ισχυρότερους, εκτός εάν είσαι τρελός!

> Σε αντιμετωπίζουν σαν κατώτερο άνθρωπο, όπως τα σκουπίδια, αλλά εσύ πρέπει να δείξεις ανωτερότητα. Μόνο όταν είσαι ψυχικά υγιής δεν θα χάσεις την ψυχική υγεία σου και θα μπορέσεις να βρεις τη λογική λύση !

> Όταν είσαι κάπως κουτός και απερίσκεπτος και δεν αντιλαμβάνεσαι την κοροϊδία και τις απόπειρες παραπλάνησης και απόκρυψης αυτών με τους οποίους συναλλάσσεσαι ή συνεργάζεσαι, τότε φυσικά δεν χαλάει η ψυχολογία σου με την παραμικρή αφορμή. Εάν όμως είσαι πονηρός, λεπτολόγος και ιδιαίτερα προσεκτικός, τότε παρατηρείς πολλές απόπειρες να σε χρησιμοποιήσουν και να σε εκμεταλλευτούν και η διάθεσή σου δεν μπορεί να παραμείνει ήρεμη...

Καμία διδασκαλία για τον τρόπο αντίδρασης, συμπεριφοράς και για την πορεία της ζωής δεν είναι ειλικρινής και απαλλαγμένη από συμφέροντα όταν αυτή **δεν συνυπολογίζει** την αρνητική πλευρά της ζωής, την πραγματικότητα που μας εξαναγκάζει σε λάθη και την αναγκαιότητα της συνύπαρξης μειονεκτημάτων και πλεονεκτημάτων.

Ο άνθρωπος, **για ν' αποφύγει** την αναρχία, την αβεβαιότητα, την απόγνωση, την απαισιοδοξία, την αδικία, τον εγωκεντρισμό, τα οποία επιτρέπει η άσχημη πλευρά της πραγματικότητας και η δική του ατέλεια, οδηγείται στο άλλο άκρο. Να δημιουργεί ηθικές αξίες και πρότυπα ζωής βασισμένος σε μία μονόπλευρη, εξυπηρετική και υπεραπλουστευμένη θεώρηση για τη ζωή και την πραγματικότητα. Κλείνει τα μάτια του από συμφέρον και από φόβο για τις αλήθειες που αποθαρρύνουν και γελοιοποιούν τις εγωκεντρικές δραστηριότητές του. Με συνέπεια αυτές οι αξίες να μην είναι λιγότερο εγωκεντρικές, ανθρωποκεντρικές και παρανοϊκές, απ' όσο θα ήταν αν βασιζόταν στην αντίθετη απαισιόδοξη θεώρηση για τη ζωή και την πραγματικότητα.

Έτσι φθάνει να ορίζει τελικούς σκοπούς για τη φύση και την ανθρώπινη ιστορία, να πιστεύει σε μεταθανάτιους κόσμους, ότι η αξιοποίηση της ζωής εξαρτάται μόνο από έξω της και από το μέλλον, ότι η ζωή υπάρχει χωρίς την ύλη. Έτσι αποδίδει στο Θεό επιθυμητές δυνατότητες και δραστηριότητες, καταφεύγει σε θεωρίες περί αγάπης και ελπίδας, εξηγεί την αναγκαιότητα των κακών και όσα τον τρομάζουν με αντίθετους και κακά πνεύματα, πιστεύει ότι ο κόσμος δημιουργήθηκε μόνο γι' αυτόν, ότι ο ίδιος ενεργεί σαν ανεξάρτητο μέρος του, τιμωρεί πολύ σκληρά μεμονωμένες πράξεις και πολλά άλλα. Με τέτοια **φαντασιόπληκτη, αποσπασματική, μεροληπτική και προσποιητή ηθική** φθάνει στο άκρο να προβάλλει το πρότυπο της απεριόριστης φιλανθρωπίας, της καταδίκης κάθε αντίθετης πράξης και άποψης και σε πρότυπα ζωής ουτοπικά. Οι άνθρωποι μπορούν να αντιδράσουν πολύ σκληρά και να τιμωρήσουν κάποιον που αμφισβητεί το Θεό και την ηθική τους, όσο εύκολα κλείνουν τα μάτια και ανέχονται την τρομερή καθημερινή αδικία, που συμβαίνει γύρω τους με τους χειρότερους τρόπους.

Εάν κάποιος κατείχε την καθοριστική γνώση για την ζωή, τη γνώση

για να επιτύχουμε να επιβιώσουμε στο μέγιστο χρόνο και για ν' απολαύσουμε πιο πολύ τη ζωή μας, τότε αυτός θα μπορούσε να προβλέπει όλες τις συνέπειες, την τύχη, το μέλλον και την πορεία μας στη ζωή. Πώς, όμως, τα πράγματα είναι έτσι πολύπλοκα, που να μην αποδεικνύεται κανένας τόσο σοφός, σημαντικός και αξιόπιστος!

Η ηθική που συνήθως λανσάρεται και τα πρότυπα ζωής περιέχουν εξ' αρχής ένα λάθος. Όποιος αναπτύσσει απόψεις για το νόημα της ζωής, για τον προορισμό της, για τις αξίες, για το πρέπει-δεν πρέπει στην ανθρώπινη συμπεριφορά, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τις παραπάνω διαπιστώσεις, τότε αυτός μάλλον είναι εκτός πραγματικότητας, μεροληπτικός, φαντασιόπληκτος, υπερβολικός, για να μην πω ανόητος και χαμένος.

Ακόμα και οι αυτονόητες έννοιες, όπως η βιολογική υγεία, η σωματική ισχύς, η ηλικία **δεν εκφράζουν σταθερές, προκαθοριστικές ή απομονωμένες δυνατότητες στα πράγματα** και δεν υπάρχουν ανεξάρτητα από την εσωτερική και διανοητική ζωή. Πολύ συχνά χάνουν το νόημά τους από την ύπαρξη πολλών άλλων δυνατοτήτων της πραγματικότητας, που οδηγούν σε αφάνταστους τρόπους αποσταθεροποίησης και ανατροπής, παρά τη γνώση και την προσπάθειά μας να επιτύχουμε τους στόχους μας. (σ. 394) Κατά παρόμοιο τρόπο, που η γνώση για τη καλή διατροφή μπορεί να ακυρώνεται από τη χρήση φυτοφαρμάκων και άλλων τεχνικών μεθόδων στην παραγωγή των προϊόντων.

Η διδασκαλία για τον τρόπο αντίδρασης και συμπεριφοράς του ανθρώπου με τα καθημερινά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει πραγματικά, συνήθως χαρακτηρίζεται από τη φαντασία και από ασαφείς θεωρίες. Στην πιο ακραία περίπτωση διδάσκουν την απεριόριστη ανοχή μας, τη μη αντίδρασή μας και την υπερβολική αυτοσυγκράτηση. Δεν υπολογίζουν και **παραβλέπουν την εμπειρική πραγματικότητα** και τις καταστροφικές συμπεριφορές του συνανθρώπου. Μια τέτοια διδασκαλία είναι παθητική, επιπόλαια και φαντασιόπληκτη ηθική. Οδηγεί στην αποβλακωτική ηθική της μονομερούς καλοσύνης και της απεριόριστης ανοχής, ώσπου να αυτοανατραπεί όταν μεταμορφωθεί σε εκβιαστική καλοσύνη, που καταπιέζει και επιβάλλει συμπεριφορές στο όνομα του Θεού ή μίας φιλοσοφικής θεωρίας. Κάπως έτσι, οι άνθρωποι φθάνουν ν' αντιδρούν πολύ σκληρά και να

τιμωρούν όποιοι αμφισβητεί το Θεό και την ηθική τους, αλλά κλείνουν τα μάτια και ανέχονται την τρομερή καθημερινή αδικία που συμβαίνει γύρω τους με τους πιο απίθανους τρόπους.

Αυτή η περίπτωση μοιάζει με τη μεροληπτική και φοβερή λογική που μπορεί κάποιος ν' ακούσει σε μία από τις κινηματογραφικές ταινίες «Ράμπο»: «Όταν σκοτώσεις έναν άνθρωπο είσαι τρελός και δολοφόνος, όταν σκοτώσεις έναν λαό τότε είσαι κατακτητής και ήρωας!» Για να διασώσουν την περιουσία τους, για να κοιμούνται ήσυχοι και να περπατούν με το κεφάλι ψηλά είναι έτοιμοι να επιβάλλουν τις σκληρότερες ποινές για τα πιο μικρά αδικήματα και ν' αναδείξουν σε ήρωες τους δολοφόνους, τους κακοποιούς, τους αναίσθητους και τους απατεώνες.

Η ίδια ηθική διδασκαλία της απεριόριστης ανοχής προτείνεται με πιο προσγειωμένη λογική, την οποία θα ακούσουμε από απλούς ανθρώπους στην καθημερινή ζωή. Η έλλειψη αντίδρασης και η ανοχή προτείνονται ή διδάσκονται από φόβο για τα επακόλουθά της αντίθετης στάσης. Αυτή είναι η "δειλή" ηθική που συνηθίζουν οι φιλήσυχοι και οι ανήμποροι. Ωστόσο **δεν είναι καλοσύνη** ν' αποδεχόμαστε την εκμετάλλευσή μας, να κλείνουμε τα μάτια και να ενεργούμε εξαναγκαστικά με τη θέληση κάποιων άλλων, μόνο από φόβο για τα προβλήματα που μπορούν να μας δημιουργήσουν με τις απόψεις και με τις δικές τους ενέργειες. Τέτοια καλοσύνη ν' αποδεχόμαστε αστόχαστα, να ευνοούμε τη εξυπηρέτηση των άλλων, να ανεχόμαστε την αδικία και να συνεργούμε και να προσαρμοζόμαστε από φόβο ή από αδιαφορία, αυτή είναι η **καλοσύνη που επιθυμεί κάθε** καταπιεστής, κάθε κακός, άδικος και απατεώνας. Ο πιο ύπουλος τρόπος για να γίνουμε πόνια στα σχέδια των φιλόδοξων είναι η καλλιέργεια της ηττοπάθειας, η φοβία μήπως γελάσουν μαζί μας και η επιθυμία μας να αποσπούμε την καλή γνώμη των άλλων.

Μία από τις πιο σημαντικές διαπιστώσεις από την παρατήρηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και ψυχισμού και για το ρόλο της ηθικής με εσωτερικό προσανατολισμό είναι η εξής:

► Κανένα λογικό πλάσμα οπουδήποτε μέσα στο Σύμπαν δεν μπορεί να είναι "καλό" όταν η **ψυχολογία του και η συμπεριφορά του ρυθμίζονται από μεροληπτικές και επιπόλαιες σκέψεις**. Αυτή η διαπίστωση είναι ένα από τα πιο σημαντικά μηνύματα που προωθείται από τις σελίδες της www.kosmologia.gr και μπορεί να θεμελιωθεί αναμφισβήτητα

και επιστημονικά.

Όταν σκεφτούμε λίγο τη σχέση της σκέψης με τη συμπεριφορά και τον ψυχισμό, θα παρατηρήσουμε θεωρητικά, πριν ακόμα να συλλέξουμε παρατηρήσεις από τις ιδιαίτερες περιπτώσεις της εμπειρίας μας, πως ο πιο ήσυχος και "καλόψυχος" άνθρωπος γίνεται ο πιο σιχαμερός και άδικος. Ακόμα και ένα παιδί δεν είναι τόσο αθώο όσο θέλουμε να πιστεύουμε, επειδή δεχόμαστε ότι ξεκινάει φυσιολογικά τη ζωή του με τεράστια άγνοια και βιολογική και ψυχική ανωριμότητα. Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ή ανώριμοι και με πολλές ιδιοτροπίες που δυσκολεύουν τη ζωή τους και άνθρωποι με ψυχολογικά προβλήματα που χρειάζονται βοήθεια και αντί αυτοί να ρίξουν χαμηλά τους τόνους και να παραδεχτούν τα μειονεκτήματά τους, για να διορθωθούν και να βοηθηθούν, αυτοί αντιδρούν με πάθος, πείσμα, ευθιξία, εμμονή στον χαρακτήρα τους και φτάνουν να χαρακτηρίζουν τους άλλους με τα μειονεκτήματα που έχουν αυτοί οι ίδιοι! Μπορεί η κοινωνικότητα να μην συνδέεται αναγκαστικά με την ηθική, τη λογική, τη φιλανθρωπική και το κοινό συμφέρον, μπορεί κάποιος να είναι κοινωνικός και συγχρόνως να εκμεταλλεύεται αδίστακτα τις ανθρώπινες σχέσεις για τα προσωπικά του οφέλη, αυτή όμως η διαπίστωση δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κάποιο αντικοινωνικό ή φιλήσυχο άτομο είναι πιο αγαπητό ή πιο συνεπής στη συμπεριφορά του.

Λόγου χάρη, μπορεί ένα φιλήσυχο και εσωστρεφικό άτομο να μην αναγνωρίζει τις προσπάθειες, το έργο και την ιστορία χιλιάδων ετών, από αναρίθμητους επιστήμονες, ερευνητές, στοχαστές, συγγραφείς, αγωνιστές κ.λπ. και να μην παραδέχεται τη δική του αμάθεια. Για να φανεί αυτό το άτομο δημιουργικό και πρωτοπόρο, χωρίς να έχει επίγνωση βρίσκει τη λύση να αγνοήσει τον πολιτισμό και την ιστορία ή απορρίπτει τις προσπάθειες και τις λύσεις των άλλων και αντιλαμβάνεται μια συνωμοσία που εμποδίζει τη δική του πρόοδο! Όταν σε ένα τέτοιο άτομο δείξουν με χειροπιαστό τρόπο την άγνοιά του, την ανωριμότητα και την ασυνέπεια στη σκέψη του, τότε δίνει μια απάντηση που δίνει κάθε αμαθής και κομπλεξικός: Υποβαθμίζει το αδιάφορο -για αυτόν- ζήτημα, δικαιολογεί που δεν το γνωρίζει, αφήνει στο σκοτάδι το έργο χιλιάδων ικανών ανθρώπων και αδιαφορεί για τις προόδους που έχουν συντελεστεί πριν από αυτόν. Μπορεί να αισθάνεται δημιουργικός και να μιλάει για θετική σκέψη, χωρίς την επίγνωση της άσχημης πλευράς της πραγματικότητας. Αυτός "θετική σκέψη" μπορεί να ονομάζει τη φυγή από τα προβλήματα, τη φυγή από την σκληρή πραγματικότητα και την τεμπελιά... και να μην προσφέρει τίποτα σε κανέναν.

Ένα τέτοιο φιλήσυχο άτομο, εκτός που μπορεί να είναι ιδιόρρυθμο, απωθητικό με τους άσχημους τρόπους του, μη συνεργάσιμο, άδικο στη συμπεριφορά του απέναντι σε αγαπημένα του πρόσωπα κ.λπ. μπορεί να γίνει το ίδιο επιθετικό και καταστροφικό, όσο και ένα συνηθισμένο κοινωνικό άτομο, που ωστόσο, έχει καταφέρει να βοηθήσει και πολλούς ανθρώπους. Η ανισόρροπη σκέψη, η αμάθεια, η υπερβολική εκτίμηση για κάποια πράγματα, η επιθυμία που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί κ.λπ. τελικά μπορεί να μεταβάλλουν έναν ήσυχο και καλόψυχο άνθρωπο σε ένα ψυχολογικό τέρας... και τη ζωή των πιο κοντινών του ανθρώπων σε θρίλερ!

*Ο καλός πρέπει να είναι πριν απ' όλα **δίκαιος** και αυτό δεν είναι δυνατό χωρίς τον ειλικρινή, αμερόληπτο και δημιουργικό στοχασμό και χωρίς την επιθυμία να αναδείξει, να υπερασπίσει και να αναζητήσει την αλήθεια. **Ο ηθικός τρόπος ζωής και η Ηθική δεν είναι μεμονωμένες στιγμές καλής συμπεριφοράς.** Με αυτό δεν εννοούμε ότι πρέπει διαρκώς να προσφέρουμε βοήθεια, να λυπόμαστε για τους πληγωμένους και τους κακώτους και να υπερασπιζόμαστε σαν δικηγόροι τους αδικημένους, όπως θα έπρεπε να γίνεται, αν ο σκοπός και το νόημα της εσωτερικής αξιοποίησης περιοριζόταν σε αυτήν τη φιλανθρωπική δραστηριότητα. Εξάλλου, η βοήθεια και η υποστήριξη άνευ όρων όχι μόνο δεν είναι ο σκοπός της ηθικής, αλλά και βρίσκεται σε αντίθεση με τον εσω-διανοητικό σκοπό της. Δεν μπορούμε να την επιζητάμε ή να καταγγέλλουμε την έλλειψή της, ενώ με τη συμπεριφορά και με τις απόψεις μας προετοιμάζουμε την κακοτυχία μας, διαφθειρόμαστε και αυτοκαταστρεφόμαστε. Από τη μια να κλείνουμε τα μάτια στα δυσάρεστα, να επαναπαυόμαστε σε μερικές δυνατότητές μας, να βλάπτουμε την υγεία μας και μετά να περιμένουμε από άλλους τη λύση των προβλημάτων. Αυτό είναι παράλογο, όσο όταν περιμέναμε ότι έτσι θα ευτυχίσουμε. Αν εμείς οι ίδιοι δεν κάνουμε τίποτα για να βοηθήσουμε τον εαυτό μας, τότε η εξωτερική ηθική των άλλων*

είναι άσκοπη και μπορεί να επιφέρει αντίθετα αποτελέσματα. (418)

«Ο περιορισμός της Ηθικής σε μεμονωμένες φιλανθρωπικές πράξεις και σε στιγμές αποτροπής του εγωκεντρισμού είναι μία ανθρωποκεντρική λύση απελπισίας. σ. 437 (...) Η Ηθική χωρίς γνώση και φιλοσοφικό τρόπο ζωής είναι αβάσιμη και ανεπαρκής, ενώ η γνώση χωρίς ηθικό-εσωδιανοητικό προσανατολισμό είναι άσκοπη και παραπλανητική. (...) σ. 438 Οι μεμονωμένες πράξεις μπορούν να γίνουν από τον καθέναν, με διαφορετικούς λόγους, με διαφορετικές διαθέσεις και με διαφορετική τύχη. Εκτός από επιπόλαιη, η ηθική της φιλανθρωπίας και των μεμονωμένων στιγμών βολεύει την επιθυμία να εξυπηρετούμε τα ανήθικα, καταχρηστικά, παρανοϊκά και βλαβερά σχέδιά μας στον υπόλοιπο χρόνο, που δεν προσφέρουμε βοήθεια και καλοσύνη... Βοηθάει να διατηρούμε τον επιπόλαιο αισθησιοκρατικό, εγωκεντρικό και υλιστικό τρόπο ζωής μας, να τον ανεχόμαστε στους άλλους, ακόμα και να απαλλαγούμε από την ανησυχία μας, μήπως δεν είμαστε «σωστοί».

Από την ώρα που γεννιόμαστε βιώνουμε τον εξαναγκασμό και κάποια μορφή εξουσίας, τρόπους επιβολής και πάντα με επιχειρήματα. Βρίσκουμε συνθήκες εξαναγκασμού από την οικογένεια, την κοινότητα, τη θρησκεία, το έθνος, το κράτος, από ομάδες διαφορετικών συμφερόντων μέχρι και από επικίνδυνες συμμορίες. **Ο εξαναγκασμός και ο περιορισμός δεν γίνονται πάντοτε με σκοπό να ζημιωθούμε. Θα ήταν τυφλή αντίδραση και επιπολαιότητα να αρνηθούμε συνολικά και σε όλες τις περιπτώσεις τις πιεστικές συνθήκες και τους περιορισμούς. Μας διδάσκουν, μας καθοδηγούν με την εμπειρία τους, μας αποτρέπουν από λάθη, μας βοηθάνε, μας δραστηριοποιούν για να επιβιώσουμε, να δημιουργήσουμε, να θέσουμε στόχους, να εξελιχθούμε, να επιτύχουμε και τελικά μαθαίνουμε να μην ξεπερνάμε τα όρια της ελευθερίας των άλλων.**

Πολλοί τα καταφέρνουν να ασκούν εξουσία και να επιβάλλονται με νόμιμο τρόπο, με την κοινή αποδοχή ή με την υποστήριξη ορισμένων. **Τους διευκολύνει αφάνταστα να είμαστε άκακοι, ήσυχoi, υπάκουoi, ακίνδunoi και συνεργάσιμoi με τους δικούς μας όρους.** Η αντίδραση και η άρνηση γίνονται κάποτε δικαιολογημένα, όταν διαπιστώνουμε πως εκείνοι, οι οποίοι ρέπουν να μας καθοδηγήσουν ή μας πιέζουν για ν' αλλάξουμε και να πράξουμε διαφορετικά αποβλέπουν στο δικό τους συμφέρον ή είναι μονόπλευροι. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτοί οι ίδιοι δεν

είναι συνεπείς στο λόγο τους, ούτε στην πορεία της ζωής τους, πέφτουν έξω στους υπολογισμούς τους, αποτυγχάνουν σε όσα στόχευαν και το πιο προκλητικό, ανέχονται την αδικία, όταν τους βολεύει ή όταν συμβαίνει σε άλλους.

Η εξήγηση κάποιας συμπεριφοράς μόνο με **ψυχολογικές θεωρίες ανεξάρτητα από την Ηθική** αποκρύπτει ένα μεγάλο μέρος από αιτίες, που προκαλούν άσκοπες, ασυνεπείς, ανόητες πράξεις, άσχημους τρόπους αντίδρασης, ψυχικό πόνο και σε ζημιογόνες ομαδικές δραστηριότητες. Βολεύει πολλούς να συσκοτιστούν τα όρια ανάμεσα στο καλό και στο κακό και η αιτιολογία να γίνεται με τους παραπλανητικούς όρους του υγιή και του ψυχικά ασθενή. Ψυχή έχουν και τα ζώα. Πόσο φτωχός θα ήταν ο ρόλος και η προοπτική της ψυχολογίας χωρίς την παρουσία της σκέψης! **Η σκέψη και το πνεύμα** δίνουν νέα προοπτική στο ζώο που λέγεται “άνθρωπος” και δημιουργούν νέα δεδομένα στην ψυχή, που ξεπερνούν το αντικείμενο της ψυχολογίας.

Πίσω από πολλά εσωτερικά προβλήματα και από πολλές ανισόρροπες συμπεριφορές βρίσκεται μία μόνο εξήγηση. Η «τρέλα» του εγωκεντρισμού (με τη διατήρηση ψεύτικων αξιών και ανόητων απόψεων για το νόημα της ζωής, με το μεροληπτικό, ασυνεπή και επιπόλαιο στοχασμό) μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο ανά πάσα στιγμή στις πιο ακραίες, υπερβολικές και διαφορετικές πράξεις και χωρίς κάποια εξωτερική αιτία. Ο εγωκεντρισμός θολώνει τη διάνοια και οδηγεί στο σημείο να γίνει κάποιος φονιάς για ασήμαντο λόγο, όπως και αυτόχειρας, όπως και γελοίος. Δεν χρειάζεται να επινοήσουμε μία εγκυκλοπαίδεια ψυχικών ασθενειών και να περιγράψουμε τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου με πολλές ιδιότητες. Ένας ακόμα χώρος της επιστήμης προσφέρεται βιαστικά για να χρησιμοποιηθεί κερδοφόρα από τις φαρμακοβιομηχανίες και τους ειδικευμένους απατεώνες.

Είναι τελείως άστοχο το ζήτημα, αν εκείνος ήταν λογικός ή τρελός, υγιής ή άρρωστος. **Οποιοσδήποτε μπορεί να συμπεριφερθεί με παράλογο και ανισόρροπο τρόπο, χωρίς να είναι κατ' ανάγκην τρελός ή άρρωστος μέσα του.** Μόνο η ηθικολογική εξήγηση μπορεί να διαφωτίσει αυτά τα φαινόμενα παραλογισμού, υπερβολής, ανοησίας και την έλλειψη της εσωτερικής ηρεμίας. **Η ίδια εξήγηση μας λέει ακόμα, ότι η ίδια**

«τρέλα» του εγωκεντρισμού που οδηγεί στα απίστευτα δυσάρεστα, οδηγεί και σε συμπεριφορές με πιο έξυπνο τρόπο ή το ίδιο επιπόλαιες, οι οποίες είναι αδικαιολόγητα ευχάριστες και κακώς ενθαρρύνονται.

Ο άνθρωπος μεγαλώνοντας γίνεται στενόμυαλος. Ανέχεται την κοινωνική πραγματικότητα όσο τον βολεύει, κλείνει τα μάτια στα δυσάρεστα των άλλων, αποδέχεται τυφλά πολλά δεδομένα όπως τα βρήκε, ξεχνάει εύκολα, φοβάται τις εξελίξεις και τη μεταβολή και αυτό το αποκαλεί «προσαρμογή». Με τέτοια νοοτροπία μετά αξιώνει να γίνει αποδεκτή απ' όλους η δική του άποψη της ζωής και δυσκολεύεται να καταλάβει τις διαφορετικές απόψεις και εμπειρίες, με τα δικά τους διαφορετικά προβλήματα.

Η ψυχική υγεία δεν μπορεί να είναι ένας στόχος ανεξάρτητα από την πραγματοποίηση των άλλων στόχων της προσωπικής ζωής ούτε ανεξάρτητα από τους όρους της επιβίωσης και της προσαρμογής (στο κοινωνικό, οικογενειακό, επαγγελματικό, σχολικό κ.λπ. περιβάλλον). Η ψυχική υγεία πρέπει να σέβεται την Ηθική και όχι να αυθαιρετεί.

Ποιο θα ήταν το νόημα και ο σκοπός της ψυχικής υγείας χωρίς την ειλικρίνεια, το δημιουργικό στοχασμό, τη μνήμη, την ανοχή στις διαφορετικές απόψεις, την ελευθερία να διαφωνούμε, την ευαισθησία στην αδικία και χωρίς ανώτερες αξίες στη ζωή; Δηλαδή χωρίς μία Ηθική; Μπορούμε να στοχαζόμαστε δημιουργικά, να είμαστε ειλικρινείς, να μην ακολουθούμε επιπόλαια, να εκφράζουμε τη διαφωνία μας, να μην προσποιούμαστε, να μην αδιαφορούμε για τα κακά γύρω μας, χωρίς να διαταράξουμε κατά κάποιον τρόπο την υγεία μας; Μήπως αντιθέτως δεν μπορούμε να είμαστε υγιείς χωρίς την ηθική και με ποια ηθική; Μήπως αυτή η υγεία είναι φανταστική-θεωρητική και προϋποθέτει να βρισκόμαστε σε ένα φανταστικό περιβάλλον και όχι στην σκληρή πραγματικότητα; Μήπως προϋποθέτει να γίνουμε αισθησιοκρατικά ζώα, να ξεχνάμε εύκολα, να διανοούμε επιπόλαια ή να συμπεριφερόμαστε χωρίς να δυσανεχτούμε τον εαυτόλη μας; Η ψυχική υγεία είναι πιο σταθερή από τη βιολογική και μπορεί να ελέγχεται με φανερά, απτά και αναμφισβήτητα ευρήματα;

Οι παραπάνω προβληματισμοί δείχνουν πόσο αβάσιμα και

μεροληπτικά μπορεί να ορίζεται ο συνηθισμένος όρος «ψυχική υγεία», ο οποίος δεν είναι λιγότερο ασαφής από τις γενικότερες έννοιες του «καλού» και του «κακού». Πρέπει να είμαστε προσεκτικοί όταν το βάζουμε ηδονικά στη γλώσσα μας.

Προσέξτε: Κάθε πρότυπο υγείας και ισορροπίας υπονοεί μία ηθική άποψη για το νόημα και το σκοπό της ζωής και έναν τρόπο ζωής και συμπεριφοράς. Λοιπόν, μπορεί να καθοριστεί ένα τέτοιο πρότυπο εύκολα, απροκατάληπτα, αμερόληπτα, αφιλοσόφητα και εξειδικευμένα; Μπορούμε, χωρίς να προστρέξουμε σε άλλα ζητήματα, όπως για την ύπαρξη του Θεού, για το θάνατο, για τον προορισμό της ζωής, χωρίς να μπλέξουμε πολιτικές και οικονομολογικές απόψεις, αποκομμένα από τις κοινωνιολογικές και χωρίς να μπλέξουμε κάποιες άλλες αξίες που επικρατούν στο κοινωνικό περιβάλλον; Μπορεί να γίνει, όταν δεν μπορούμε να εξηγήσουμε το φαινόμενο της ζωής, όταν είναι δυνατές τόσες πολλές διαφοροποιήσεις στη ζωή και στην εμπειρία, όταν το μέλλον είναι απρόβλεπτο, όταν στην πορεία της ζωής αλλάζουν πολλά και συνδυάζονται τα πιο αντίθετα γνωρίσματα, όταν η ισορροπία παντού διαρκεί λίγο, όταν κανένας δεν είναι η μοναδική αιτία για τη συμπεριφορά και δραστηριότητά του, όταν η εξελισσόμενη ζωή είναι αξεχώριστη από τα προβλήματα και τη δυσαρέσκεια, όσο και από τις ευτυχισμένες στιγμές, όταν το κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον δεν είναι παντού το ίδιο και θέτει διαφορετικούς όρους προσαρμογής;

Μακριά από εμάς τέτοια επιπολαιότητα και μικροπρεπείς σκοπιμότητες για λόγους επαγγελματικών και συμβιβαστικών. Μπορεί λ.χ. κάποιος ανεξάρτητα από τη θρησκεία, από τις απόψεις του για τη ζωή, για την πολιτική, για το χρήμα, ανεξάρτητα από τα όνειρά του, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά των άλλων κ.λπ. να παραμείνει ισορροπημένος, ευδιάθετος, ήρεμος και με επίγνωση της πραγματικότητας; Μπορούμε να συμπεριφερόμαστε πάντοτε σε συμφωνία με ορισμένες αρχές και κανόνες και ν' αντιδρούμε με τον ίδιο πάντοτε τρόπο για την ίδια περίπτωση; Ποια σχέδια, ποιους σκοπούς, ποιες επιθυμίες, ποιες εμπειρίες, ποιους τρόπους ζωής «αντιπροσωπεύει» ο υγιέστερος; Αν δεν αντιπροσωπεύει ένα σταθερό και σαφώς καθορισμένο πρότυπο, τότε τι περισσότερο καταλαβαίνουμε από αυτήν τη λέξη, πέρα από αυτό που ονομαζόταν από πολύ παλιά «καλό» και «λογικό»; Τι περισσότερο μας αποκαλύπτει και μας βοηθάει να προβλέψουμε;

Ακόμα και τα πιο επιτυχημένα πρότυπα για τον τρόπο ζωής, τη συμπεριφορά και την εσωτερική ποιότητα του ανθρώπου μπορούν να μετατραπούν εύκολα σε εκβιαστικά όπλα, σε μέσα κοινωνικής και πολιτικής καταπίεσης με σκοπό τον περιορισμό της ελευθερίας, την ταπείνωση, έως και τη φυσική εξόντωσή του. Στη σύγχρονη κοινωνία (που όλες οι αξίες αμφισβητούνται και η ηθική έχει χάσει τη σημασία της) αυτόν τον κίνδυνο ενέχει η επιστημονικοποίηση της ηθικής μέσα στο χώρο της ψυχολογίας κάτω από διαφορετικούς όρους έκφρασης.

Η Ηθική και η Λογική μπορούν με την επεξεργασία των εννοιών, χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις, να οδηγήσουν σε αδιέξοδο και αυτοανατροπή πολλές αξίες, σκοπούς, τρόπους ζωής, ευφυείς θεωρίες και νόμους.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Ο άνθρωπος είναι ζώο ηθικό με δυνατότητα αυτο-διαμόρφωσης, με συμπεριφορά αυτο-προσδιορισμένη, με δημιουργική δράση, αυτοκαθορίζεται με τις απόψεις και με την εμπειρία του και λαμβάνει τις συνέπειες της δράσης και των σχέσεών του μέσα στο φυσικο-κοινωνικό περιβάλλον. Η εξέλιξη και η δημιουργική δράση φέρνουν αλλαγή, αποσταθεροποίηση, διατάραξη, αμφισβήτηση, ανατροπή, δυσαρέσκεια, προβλήματα και η **λογική** υπηρετεί στην επαναφορά της ισορροπίας και για την επίλυση των νέων προβλημάτων, αξιοποιώντας την εμπειρία και τη γνώση. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να αρκείται στην επιβίωση και να ζει σταθερά ευχαριστημένος και εφησυχασμένος με μόνη διατάραξη της ηρεμίας του, τη στιγμή που θα πεινάσει, θα διψάσει, θα συνουσιαστεί και θα δεχθεί μία επίθεση. Είναι δημιουργικός, προκαλεί προβλήματα και για την επίλυση των προβλημάτων πρέπει να αντιδράει σε αυτά.

Θα ήταν ανισορροπία να παραμένει κάποιος αδιάφορος ή ευχαριστημένος, όταν συντρέχουν λόγοι για να ανησυχήσει, για να λυπηθεί, ακόμα και για ν' αυτοκτονήσει, όσο σκληρό κι αν ακούγεται αυτό! Για να μην πούμε, ότι θα ήταν παράλογο να συμπεριφερθεί με «λογική», με ηρεμία και με άνεση χρόνου, όταν του αφαιρείται αυτή ακόμα η δυνατότητα, όταν γίνεται υποχείριο, μέσο εκμετάλλευσης, όταν του επιβάλλονται περιορισμοί στο δικαιωματικό αυτο-καθορισμό του (στην ελευθερία του) και όταν εισπράττει τις συνέπειες από στιγμές ανισορροπίας των άλλων. Εδώ έρχεται να «καθαρίσει» η ευφυής λογική που αποβλέπει στο προσωπικό συμφέρον μας, με την οποία θα μπορέσουμε να ανεχθούμε και να διατηρήσουμε την ηρεμία μας ώσπου ν' αντιδράσουμε την ευνοϊκή στιγμή, με πιο επιτυχή τρόπο. Τον υγιή άνθρωπο πρέπει να τον χαρακτηρίζει η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και αυτό δεν επιτυγχάνεται πάντα χωρίς να προκληθούν νέα προβλήματα. Η φυγή από τα προβλήματα, η αδιαφορία και ο εφησυχασμός μέσα από αυταπάτες με αντάλλαγμα την ψυχική ηρεμία και υγεία δεν αποτελούν επιλογή όλων των ανθρώπων.

Τι λογική και τι ηθική μας διδάσκουν και διεκδικούν όλοι για τον εαυτό τους, όταν με τον καθημερινό τρόπο ζωής τους αποδέχονται, ανέχονται,

συνεργάζονται, τροφοδοτούν και υποστηρίζουν δραστηριότητες, που παράγουν τις χειρότερες μορφές αδικίας; Έχουν το θράσος να επικαλούνται το καλό μας και να αναζητούν τρόπους επίλυσης των προβλημάτων με τις τραγελαφικές απόψεις τους, με το δεδομένο ότι ορισμένα προβλήματα πρέπει να τα αφήσουμε έξω σαν άσχετα και ότι πρέπει να συμβιβαστούμε με το ψέμα και με το δίκαιο του ισχυρού!

Η αδιαφορία και η φυγή από το θεωρητικό προβληματισμό, αυτή και μόνο σημαίνει πολλά. Αποκαλύπτει ένα ψέμα πίσω από τον ακραίο τρόπο με τον οποίο μερικοί εκφράζουν τη διαφωνία τους και αντιδρούν, όταν τους αμφισβητούμε τις θρησκευτικές και φιλάνθρωπες απόψεις τους. Εάν κάποιος είναι πολύ ευαίσθητος στην αδικία και στη δυστυχία των άλλων, τότε πρέπει να βάλει μέσα στον τρόπο ζωής του τον προβληματισμό για την αδικία, τη δυστυχία, το νόημα της ζωής και την αναζήτηση της αλήθειας. Αν είναι τόσο πολύ ευαίσθητος, θα πρέπει να είναι και πολύ σκληρός με όλους εκείνους που έχουν στον τρόπο ζωής τους το ψέμα, την απάτη, την εκμετάλλευση ανθρώπων, τις επιδιώξεις τους ακόμα και με την ατυχία των άλλων. Δεν πρέπει να παραξενεύει το φαινόμενο του ανθρώπου, που μιλάει για την αγάπη, το Θεό, για την αξία της ανθρώπινης ζωής, που με τη συμπεριφορά του δεν βλάπτει, αντιθέτως βοηθάει, αλλά αυτός μπορεί να είναι ο χειρότερος του κόσμου και αν δεν είναι να γίνει!

Η αλήθεια μας αποκαλύπτει την πραγματικότητα, διορθώνει την διαστρεβλωμένη αντίληψη, συνυπολογίζει όλες τις απόψεις, στρέφει την προσοχή στην άγνοια. **Η αλήθεια είναι το δίκαιο στη θεωρία**, το δίκαιο περιορισμένο στη γνώση και στη διάνοια. Όμως δεν σταματάει στη θεωρία. Η αλήθεια καθοδηγεί τη διάνοια στις σκέψεις και στις επιλογές της, την αποτρέπει από το ψέμα, ρυθμίζει τη συμπεριφορά μας και εξασφαλίζει τη συνεννόηση. Η αλήθεια τελικά συμπίπτει με την αμεροληψία, το δίκαιο και τη δικαιολογημένη ευτυχία.

Το δίκαιο είναι η αλήθεια εξωτερικευμένη με τη συμπεριφορά και τις σχέσεις μας. Αλλά για τον ίδιο λόγο, η αλήθεια και το δίκαιο συγκρούονται με το ψέμα, το λάθος και την αδικία... Η γνώση, ο λόγος, η απόδειξη, η ανάδειξη της αλήθειας, η διαφωνία, η αμφισβήτηση, η γελοιοποίηση της επιπολαιότητας, η απειθαρχία αυτά είναι τα αποτελεσματικότερα μέσα, χωρίς τα οποία δεν μπορούμε να αισιοδοξούμε.

Θα έπρεπε να μην πράττουμε ποτέ το κακό, να μη χάνουμε ποτέ τη λογική μας, ν' ανεχόμαστε απεριόριστα, να τους ευχαριστούμε όλους και να βοηθάμε σε όλες τις περιπτώσεις, εάν δεν υπήρχαν οι άπειροι λόγοι κι αιτίες που μας οδηγούν στο κακό. Μη συγχέουμε το «θα έπρεπε» με το «πρέπει». Πολλά θα έπρεπε να πράττουμε και να μην πράττουμε εάν τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Όταν η ηθική παραβλέπει και αγνοεί την πραγματικότητα, τότε δεν μπορεί ν' αποφύγει τη σύγκρουση μαζί της και με την εμπειρία. Η ανθρώπινη λογική δεν μπορεί να αγνοήσει την πραγματικότητα και να αρκείται σε υπερβολικές και ουτοπικές απόψεις περί του «καλού», εξαιτίας της αδυναμίας να είμαστε πάντοτε καλοί και του φόβου μήπως τροφοδοτήσουμε το «κακό».

Να είμαστε **καλοί με επίγνωση πως συμπεριφέρεται και διανοείται ένας κακός** και έτοιμοι να αντιδράσουμε με γενναιότητα και σκληρότητα όταν χρειαστεί. Όχι καλοί από ανοησία, από δειλία κι από άλλο συμφέρον. Επιθυμούμε την ειρήνη, την αρμονική συμβίωση, να βοηθήσουμε και να επιλύσουμε τα προβλήματα με λογικό και φιλήσυχο τρόπο. Με ποιους όρους, όμως και για ποιους σκοπούς; Ποια ειρήνη, όταν η καθημερινή ζωή μας είναι ανυπόφορη, όταν η αδικία θεριεύει, όταν η αλήθεια φυλακίζεται, όταν η ζωή πολλών συνανθρώπων θυσιάζεται για τα φιλόδοξα σχέδια κάποιων ισχυρών, όταν επιβάλλονται ανόητες αξίες και πολλαπλασιάζονται οι αιτίες των διαφωνιών και των συγκρούσεων; Επιθυμούμε την ειρήνη χωρίς αδικία, εκμετάλλευση, καταπίεση, αυταπάτες και παράλογους όρους. Επιθυμούμε να βοηθήσουμε, αλλά πρέπει εμείς οι ίδιοι να είμαστε καλά, να μας περισσεύουν δυνάμεις και να μην έχουμε αυταπάτες. Μόνο που ερχόμαστε στον κόσμο και βλέπουμε τόση αδικία, βιαιότητα, ανισότητα, παραλογισμό, δυστυχία και εγωισμό γύρω μας αυτό είναι αποθαρρυντικό και προδίδει πόσο αξιόπιστες είναι πολλές από τις πολιτικοκοινωνικές απόψεις που παπαγαλίζουν ή μας προβάλλουν πολλοί επαγγελματίες.

Όσο θα υπάρχουν άνθρωποι, των οποίων οι προτεραιότητες και οι διαθέσεις είναι να υπερισχύσουν από τους άλλους, να επιβάλλουν τις απόψεις τους, να αρκούνται στις υλικές απολαύσεις τους, να μη διανοούνται για όσα δεν βρίσκονται στο οπτικό τους πεδίο και να εκμεταλλεύονται αδίστακτα ζωντανούς και νεκρούς, δυστυχώς δεν θα πάψει να υπάρχει δυστυχία και αδικία. Το πρόβλημα δεν είναι να αρθεί η ανισότητα στον

ισχυρό και τον αδύνατο και πώς θα καταφέρουμε να μην «τρώει» ο ένας τον άλλο. **Το ζήτημα είναι ποιος πρέπει να «τρώει» ποιόν, ποιος θα τιμωρείται και θ' αποτρέπεται και ποιος θα ενθαρρύνεται.**

Κανένας δεν αρκείται και δε βασίζεται πάντοτε στον κοινά αναγνωρισμένο τρόπο απόδοσης της θεσμοθετημένης δικαιοσύνης. Θα μπορούσε να αποδοθεί η δικαιοσύνη μόνο έτσι μέσα από τα δικαστήρια, με βάση τους νόμους και τον ποινικό κώδικα; Υπήρξε ποτέ πλήρης και ισορροπημένη απόδοση δικαιοσύνης από τον άνθρωπο εδώ στη Γη; Τι γίνεται με τις περιπτώσεις που η αδικία γίνεται με πιο έμμεσο τρόπο ή με τη συμβολή χιλιάδων ανθρώπων και όχι από λίγους ξεχωριστούς υπαίτιους, όπως λ.χ. με την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος ή στη διάρκεια ενός πολέμου; Τι γίνεται όταν οι υπαίτιοι συνεργάζονται με την αποδεκτή εξουσία μίας χώρας ή όταν την επηρεάζουν και μπορούν να την αποσταθεροποιήσουν ή να προκαλέσουν κοινωνική αναταραχή και πολιτικές συγκρούσεις; Κάποιοι έχουν μεγάλη περιουσία και κάπως λυμένο το οικονομικό τους πρόβλημα με παρανομίες και γενικά με την κακοποίηση τους. Όπως με το λαθρεμπόριο όπλων, την παραγωγή και τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, με ληστείες και κλοπές, με εκμετάλλευση της εργασίας ανηλίκων, με τη μαστροπία, αποδεχόμενοι χρηματικά ποσά με αντάλλαγμα να παραβιάσουν συμφωνίες και το καθήκον τους. Τέτοιες περιπτώσεις ανέκαθεν υπήρχαν πολλές. Από την άλλη, υπάρχουν πολλοί αξιόλογοι άνθρωποι, που για διαφορετικούς λόγους, ηθικούς, ψυχολογικούς και διανοητικούς, οι ίδιοι δεν ευνοούν την τύχη τους στα οικονομικά. Υπάρχουν αφελείς, ονειροπόλοι, ανασφαλείς, συναισθηματικοί, ιδεολόγοι, με ιδιαιτερότητες, με ιδιόρρυθμα ενδιαφέροντα, με ιδιαίτερες ψυχολογικές αντιδράσεις, με χαμηλούς στόχους, οι οποίοι αδυνατούν ή δυσκολεύονται να ζήσουν αξιοπρεπώς. Δεν θα έπρεπε η Πολιτεία και ο τρόπος διακυβέρνησης να δημιουργούν αποθαρρυντικές συνθήκες για τους πρώτους και να προστατεύουν και να ευνοούν τους δε; Μάλλον **θα ήταν άδικο και παράλογο να μην αποδίδεται δικαιοσύνη με κανέναν άλλο τρόπο**, τη στιγμή που ξεφεύγουν πολλές αδικίες και παρανομίες στην καθημερινή ζωή με όλες τις λεπτομέρειές της, για διάφορους λόγους.

Οι ελλείψεις των νόμων, η κακή οργάνωση του Κράτους, η αδιαφορία της κοινωνίας επιτρέπουν δραστηριότητες επιζήμιες, ανήθικες, εκμεταλλευτικές για τον συνάνθρωπο. Δεν θα έπρεπε να αισθανόμαστε ήσυχοι να

εκμεταλλευόμαστε τις νομικές ελλείψεις της πολιτείας. Τέτοιες κερδοσκοπικές δραστηριότητες, που τροφοδοτούν την αδικία και υποθηκεύουν το μέλλον δεν θα έπρεπε να επιτρέπονται από εμάς τους ίδιους! Ποιος θα μας προστατέψει από αυτούς που δεν τις απαγορεύουν στον εαυτό τους ;

Πολλές άδικες πράξεις και παρανομίες δεν γίνονται ποτέ γνωστές ή τουλάχιστον όταν πρέπει, σκόπιμα ή από αδυναμία δεν τιμωρούνται, πολλές άλλες δεν τιμωρούνται αρκετά ή τιμωρούνται αυστηρότερα με αβάσιμα καθορισμένες ποινές και από αδυναμία διασφάλισης της ποινής. Δεν είναι αδικία να αποδίδεται η δικαιοσύνη μετά από απελπιστικά χρονικά διαστήματα, με μεγάλα έξοδα, με χάσιμο πολύτιμου χρόνου, με αλλαγή των σχεδίων μας και με αφάνταστες άλλες συνέπειες στη ζωή μας; Πόσοι δεν έχουν πράξει σε κάποια στιγμή της ζωής τους μία μικρή παρανομία, μία σκόπιμη ή μη πράξη που θα μπορούσε να θεωρηθεί αντίθετη προς τους νόμους;

Πόσοι θα μπορούσαν να βγουν «καθαροί» μετά από μία κακόπιστη προσπάθεια να τους βρουν ενοχοποιητικά στοιχεία; Σε άλλες περιστάσεις, με διαφορετική τύχη θα είχαμε εκτεθεί στο κοινωνικό περιβάλλον μας έως και τιμωρηθεί με απίστευτα σκληρή ποινή. **Ο λαβύρινθος των νόμων** και η πολυπλοκότητα των ανθρώπινων σχέσεων στις νεότερες κοινωνίες κάνουν πιο δυνατό από ποτέ τον κίνδυνο να παρανομήσουμε και να καταδικαστούμε για πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες δεν είναι κακές από ηθική σκοπιά ή είναι αδιάφορες. Υπάρχουν φυλακισμένοι άνθρωποι για πράξεις που δε συνδέονται πάντοτε με διεφθαρμένο εσωτερικό κόσμο, συχνά από κακή τύχη και πραγματικά μετανιωμένοι. Αντιθέτως, αναρίθμητοι διεφθαρμένοι και κακοποιοί, με την οικονομική τους ισχύ, τα αξιώματα και την τύχη τους βρίσκονται έξω από τις φυλακές, οι περισσότεροι με την αυταπάτη ότι είναι καλύτεροι από τους πρώτους.

Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που αποδίδεται δικαιοσύνη με μη αναγνωρισμένο και νόμιμο τρόπο σε στιγμές, που θα ξέφευγε η αδικία ή δεν θα καταδικαζόταν. Λ.χ. όταν πράξουμε βίαια και τραυματίσουμε ή θανατώσουμε έναν κακοποιό, ο οποίος απειλεί άμεσα τη ζωή μας ή της οικογένειάς μας.

Δεν είναι τρελοί όλοι οι άνθρωποι, οι οποίοι αντιλαμβάνονται την ανεπάρκεια, τα κενά, την αβασιμότητα στους γραπτούς νόμους και για τη φυσική δυσκολία ν' αποδίδεται δικαιοσύνη μόνο με τον κοινά αποδεκτό τρόπο και γι' αυτό είναι από καχύποπτοι έως αδιάφοροι και ανεύθυνοι

πολίτες. Γιατί κάποιος απελπισμένος δεν πρέπει να καταφύγει σε δικό του τρόπο αντίδρασης και απόδοσης δικαιοσύνης, δηλαδή στην αυτοδικία; Τι πρέπει να γίνει όταν οι νόμιμοι τρόποι δεν μπορούν ν' αντεπεξέλθουν σε όλες τις καθημερινές περιπτώσεις αδικίας και παραβιάσεων ή όταν η επιδίωξη για δικαιοσύνη με νόμιμο τρόπο απαιτεί άδικες θυσίες και αποτυγχάνει; Τότε, πώς αλλιώς μπορεί να βρει κάποιος το δίκαιό του και να βοηθήσει τον εαυτό του;

Με τον όρο της **αυτοδικίας** δεν εννοώ μόνο τις πιο ακραίες μορφές βίας, τον ξυλοδαρμό και το φόνο. Η διακοπή της επικοινωνίας, της συνεργασίας, της φιλικής σχέσης, η απλή αμφισβήτηση της αξιοπιστίας, η γελοιοποίηση, η αδιαφορία, συνηθισμένες καθημερινές κινήσεις **αποτελούν ανέκαθεν έξυπνους φυσικούς τρόπους αντίδρασης και αναζήτησης του δικαίου**. Εκεί που κάποιος θα ήθελε να χτυπήσει, να σκοτώσει ή να συμπεριφερθεί με έναν βάρβαρο και επιπόλαιο τρόπο, μπορεί να βρει άλλους τρόπους, οι οποίοι θα είναι το ίδιο, αν όχι περισσότερο, αποτελεσματικοί και χωρίς τις έννομες συνέπειες, όπως αυτών των ακραίων τρόπων βίαιης συμπεριφοράς.

Μπορούμε χωρίς να φθάσουμε στα άκρα και με πιο μακροχρόνια επιδίωξη και το συνηθίζουμε σε πολλές περιπτώσεις, να επιτύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα. Να εξαναγκάσουμε τον άλλο σε υποχώρηση, σε συμβιβασμό, σε φυγή, να του αλλάξουμε την άποψη με τρόπο, που μόνο σ' εκείνον επιτυγχάνει. Όπως λ.χ. όταν εκείνος κινδυνεύει να εκτεθεί και να ζημιωθεί από κάπου αλλού, αυτό εμείς μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε και να τον πιέσουμε. Κάτι επώδυνο μπορεί για κάποιον άλλο να είναι από αδιάφορο έως και επιθυμητό. Λ.χ. ένα γιαούρτι στο πρόσωπο μπορεί να είναι πολύ χειρότερο από το να έχανε ένα υπολογίσιμο χρηματικό ποσό. Ενώ σε άλλη στιγμή ή ένας άλλος θα ανεχόταν πολλά... γιαούρτια.

Στην καθημερινή ζωή, συχνά βρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση και πιεζόμαστε για να πράξουμε επιπόλαια, βιαστικά, αντικανονικά, βίαια και παράνομα. Μπορούμε ν' αμυνόμαστε και να ξεπερνάμε πολλές δυσκολίες με απρόβλεπτους, πρωτότυπους και ανορθόδοξους τρόπους, εκεί που κάποιος θα ανέμενε το συνηθισμένο, τον άμεσο και γνωστό, στον οποίο πρέπει ο άνθρωπος από την ορμή των συναισθημάτων του.

Η Ηθική και η Λογική μπορούν με την επεξεργασία των εννοιών, χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις, να οδηγήσουν σε αδιέξοδο και αυτο-ανατροπή πολλές αξίες, σκοπούς, τρόπους ζωής, ευφυείς θεωρίες και νόμους.

Μήνυμα χωρίς χρέωση... προς φιλόδοξους σπουδαστές της νομικής και ιδεολόγους επαναστάτες: Γράψτε ένα εκρηκτικό βιβλίο με ιστορική αναδρομή για την ανθρώπινη βλακεία στην πολιτική ζωή, για την ασάφεια, τα κενά, τις υπερβολές, τις ασυνέπειες και τις αυθαιρεσίες που θα βρεις με το κιλό σε νομικά βιβλία, στις πολιτικές επιστήμες, στην εφαρμογή των πολιτικών συστημάτων, στην άσκηση της κρατικής εξουσίας. Σπείρε τη διαφωνία και την αμφιβολία για τις πολιτικές ιδέες, στη δημοσιογραφία και μέχρι το δικαστικό χώρο. Βάλτε "βόμβα" στις προκαταλήψεις, ταραξίτε την ησυχία των νόμων, προκαλέστε διλήμματα και αμφιβολίες, γελοιοποιήστε τη σοβαροφάνεια, την πολυλογία και την ισχυρογνωμοσύνη των πολιτικά δραστηριοποιημένων και των εραστών της εξουσίας.

**ΜΕΡΙΚΑ " Ο Χ Ι " ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΛΕΓΑΜΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΚΟΣΜΟ ! ►**

ΜΕΡΙΚΑ " Ο Χ Ι " ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΛΕΓΑΜΕ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ !

-ΟΧΙ στη φυγή από την πραγματικότητα με μη αντιστρέψιμο τρόπο και με παρενέργειες. Βεβαίως **ΟΧΙ** στις ναρκωτικές ή οποιεσδήποτε άλλες εξαρτησιογόνες ουσίες.

-ΟΧΙ γενικά στο ψέμα, στην εξαπάτηση και στη μεροληπτική λογική

-ΟΧΙ στις αυτοκαταστροφικές συνήθειες και σε καταχρήσεις που βλάπτουν τη φυσική υγεία μας, **ΟΧΙ** και σε επικίνδυνες πράξεις, οι οποίες βάζουν σε άμεσο κίνδυνο τη σωματική μας ακεραιότητα, με κάποιο κίνητρο, στόχο ή για κάποια εργασία. Ειδικότερα, **ΟΧΙ** στο συστηματικό κάπνισμα και στην υπέρμετρη κατανάλωση αλκοολούχων ποτών. Μπορούμε να κατανοήσουμε την ελάχιστη και περιστασιακή χρήση τους, όχι όμως τη καθημερινή, τη συχνή και την υπερβολική χρήση και κατανάλωση.

-ΟΧΙ στην εχθρότητα και στην απόρριψη πριν να γνωρίσουμε και χωρίς να απειληθούμε με φανερή πρόθεση ή με φανερό τρόπο. Γενικότερα, **ΟΧΙ** στην προκατάληψη, **ΟΧΙ** στη βιαστική άποψη, **ΟΧΙ** στο θρησκευτικό φανατισμό, **ΟΧΙ** στον προσυλιτισμό, **ΟΧΙ** στην απόρριψη της τεχνολογίας από αβεβαιότητα και κακοπιστία, **ΟΧΙ**, όμως και στην τυφλή και στη βιαστική εμπορευματοποίηση της τεχνολογίας.

-ΟΧΙ στον απεριόριστο πλουτισμό του ατόμου όταν υπάρχουν άνθρωποι, οι οποίοι εργαζόμενοι δυσκολεύονται να επιβιώσουν και να ζήσουν ανθρώπινα. Ο ρόλος του κράτους να γίνει πιο ενεργός για την προστασία όσων απειλούνται από την οικονομική δραστηριότητα των ισχυρών (που συνήθως έχουν προηγηθεί) και για να παρέχεται η δυνατότητα στους νέους να εργαστούν με αντικείμενο που τους ικανοποιεί και μπορούν να αποδώσουν περισσότερο. Να διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις που θα ευνοούν την οικονομική ανάπτυξη με δίκαιους όρους και χωρίς "παράπλευρες" απώλειες στο πνεύμα, στην ψυχή και στην επιβίωση των συνανθρώπων μας. Το κράτος να πάψει να είναι **ανεκτικό στην τυχαία και με άνισους όρους οικονομική ανισότητα** και να μην εξυπηρετεί τα συμφέροντα που ευνοούν τη διατήρηση της εξουσίας.

► **Η φύση έχει όρια** στο χρόνο, στο χώρο, στην κίνηση, στην ποσότητα της ύλης και της διαθέσιμης ενέργειας. Έχει όρια ελάχιστης και μέγιστης ποσότητας ή μεγέθους. Γιατί ο άνθρωπος να μη βάλει όρια στην ιδιοκτησία, στις οικονομικές συναλλαγές και στον προσωπικό πλουτισμό;

-ΟΧΙ στην εξόντωση των ζώων προς ευχαρίστησή μας. Υπάρχουν χιλιάδες άλλοι τρόποι για να έρθουμε σε επαφή με τη φύση και για να εξασκηθούμε.

-ΟΧΙ στην εξωτερίκευση της διαφωνίας, της άρνησης και της κακής διάθεσης με τυφλό και τυχαίο τρόπο. Αναμφίβολα, **ΟΧΙ** στη βίαια συμπεριφορά προς άσχετους αποδέκτες και σε όσους δεν είχαν την πρόθεση να μας προκαλέσουν. Να είναι πάντοτε σε προτεραιότητά μας, η συνεννόηση, η επίλυση του προβλήματος και η αναζήτηση του τρόπου επίλυσης με τη δύναμη της λογικής, της γνώσης και της αμερόληπτης σκέψης.

-ΟΧΙ στις εχθρικές επιχειρήσεις και στις διαμάχες μεταξύ ομάδων, οι οποίες πλήττουν αθώους και μη εμπλεκόμενους. Να αποτελέσει ιδιαίτερο στόχο της πολιτικής, η λογική εξασθένιση των εθνικιστικών, φυλετικών και πατριωτικών συναισθημάτων ξεκινώντας από το εκπαιδευτικό σύστημα.

-ΟΧΙ επιείκεια προς τους αδίστακτους δολοφόνους και σε όσους αφαιρούν την ανθρώπινη ζωή για την προσωπική τους ευχαρίστηση, για τα σχέδιά τους ή από την επιθετικότητά τους. Για αυτές τις περιπτώσεις δολοφονίας χωρίς καμία πρόκληση και με τη βεβαιότητα για τον θύτη να ισχύει η ποινή του θανάτου. Δεν είναι η ποινή του θανάτου στους αδίστακτους δολοφόνους που θα μας κάνει λιγότερο πολιτισμένους !

-ΟΧΙ στην ηθική και στην καλοσύνη που αποκλείει απολύτως την αντιδραστική, την παραβατική και τη βίαια συμπεριφορά, ιδιαίτερα στην περίπτωση που στο κοινωνικό περιβάλλον αφθονούν καθημερινά, οι προκλητικές συμπεριφορές, οι αδικίες, οι παραβάσεις και η Πολιτεία δεν μπορεί να εξασφαλίσει τους καλύτερους όρους για τις ανθρώπινες σχέσεις. Να απλουστευτούν οι διαδικασίες για την προσφυγή στη Δικαιοσύνη, να εκδικάζονται οι υποθέσεις χωρίς καθυστερήσεις και να μπορεί χωρίς δισταγμό να προσφύγει σε αυτήν οποιοσδήποτε, ανεξαρτήτως της οικονομικής κατάστασής του και να ξεπεραστεί το φαινόμενο να βρίσκεται κάποιος σε πιο ευνοϊκή θέση όταν πληρώνει ή όταν έχει πολλές γνωριμίες. Για να αποφευχθούν

πολλά φαινόμενα κατάχρησης της θέσης των ανθρώπων που συμμετέχουν για την απονομή της Δικαιοσύνης, είναι σημαντικό να προβλέπονται από τους νόμους ποινές ισάξιες, ισότιμες, ανάλογες, ισόποσες και της ίδιας ακριβώς βλάβης, ή στέρησης, ή συνέπειας, και ξεχωριστά ανά συγκεκριμένη περίπτωση αδικήματος, όπως εκείνα που προκάλεσαν συνειδητά οι συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις και η τιμωρία να είναι ίδια με το αδίκημα και όχι αυθαιρέτως μια ποινή. Λόγου χάρη, αν μπορούμε να επιβάλλουμε σαν ποινή σε έναν κλέφτη να του στερήσουμε αντίστοιχα περιουσιακά στοιχεία ή αυτός να προσφέρει άμισθος ορισμένες υπηρεσίες ίσης χρηματικής αξίας και όχι να τον βάλουμε στη φυλακή για ένα αυθαίρετο χρονικό διάστημα.

► Για τα ζητήματα της δικαιοσύνης, θα εκφράσουμε αναπόφευκτα πολλές σκέψεις, προτάσεις και θεμελιώδεις παρατηρήσεις με την επίγνωση, ότι τα ζητήματα αυτά βρίσκονται στον απέραντο επιστημονικό πεδίο της Νομικής, ότι είναι ανεξάντλητη η βιβλιογραφία όπου θα έχουν εκφραστεί σκέψεις με τον πιο σοβαρό τρόπο και για όλες τις περιπτώσεις και με τα ζητήματα αυτά έχουν καθημερινή τριβή και εμπειρία ένα ποσοστό ανθρώπων, λόγω του επαγγέλματός τους και του απαραίτητου ρόλου τους για τη λειτουργία του κράτους. Αυτό θα το κάνουμε με αυτήν την ταπεινή επίγνωση για να συμβάλλουμε στην απλοποίηση της σκέψης, στην παρατήρηση ορισμένων κεντρικών απόψεων και στη σύζευξη των ζητημάτων με ορισμένα κεντρικά προβλήματα που ακόμα δεν έχουν λάβει μια κοινά αποδεκτή λύση και τα οποία θεωρούνται άσχετα ή αφήνονται στο πεδίο της φιλοσοφίας. Θα το κάνουμε από τις προεκτάσεις που συναντούμε όταν επεξεργαζόμαστε τα ζητήματα της Ηθικής και όταν προσπαθήσουμε να θεμελιώσουμε την Ηθική σαν ένα επιστημονικό πεδίο για την ανθρώπινη ψυχολογία σε σχέση με τη σκέψη, για τη σχέση της ζωής με έναν προορισμό και με τα γενικά χαρακτηριστικά του φυσικού κόσμου και με τις παρατηρήσεις που επιβάλλουν να σκεφτόμαστε λογικά και να ρυθμίζουμε τη συμπεριφορά μας με την προβλεπόμενη συνέπεια εντός της πραγματικότητας, εάν επιλέξουμε να είμαστε ειλικρινείς και δίκαιοι με τον εαυτό μας.

* Οι προηγούμενες σκέψεις διατυπώθηκαν λίγο μετά από την έκδοση του βιβλίου “Η Θεολογία της Επιστήμης” (μετά το 2000), με μια νεότερη προσπάθεια επέκτασης των απόψεων για την ανθρώπινη συμπεριφορά και πάντα με πυξίδα ένα φιλοσοφικό τρόπο ζωής. Για πολλά χρόνια αυτές οι απόψεις δημοσιεύονταν στις ιστοσελίδες. Ακολούθησαν πολλές προσπάθειες για την αποσαφήνιση μιας τέτοιας ηθικής σε σύζευξη με τη σκέψη και με πνευματικό προσανατολισμό και για τη διατύπωση των ηθικολογικών απόψεων στη βάση εμπειρικών παρατηρήσεων και λογικών αξιωμάτων. Η ολοκλήρωση αυτής της μακροχρόνιας προσπάθειας σχεδόν έγινε μέσα στο 2014 με το ογκώδες και πυκνογραμμένο βιβλίο: “Η παγκόσμια ηθική του εσωτερικού προσανατολισμού (σε σύζευξη με τη σκέψη)” και με υπότιτλο: “Οι φαντασιώσεις και τα ψέματα του ανθρώπου χωρίς αυτογνωσία”.